

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра цивільно-правових дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СУЧАСНІ АСПЕКТИ СПАДКОВОГО ПРАВА

міног/вибіркова
для підготовки здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти
ступінь вищої освіти - магістр
галузь знань (08) «Право» за спеціальністю (081) «Право»
освітньо-професійна програма «Керівники та професіонали у галузі
правознавства та правоохоронної діяльності» ВК 04
за денною та заочною формами навчання
мова навчання – українська
форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2020 рік

РОЗРОБНИКИ:

Наталія БЛЯНСЬКА – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент

Тетяна УСТИМЕНКО – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол від 18.06.2020 року, № 20

Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
полковник поліції

Валентина МИРОНЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від 26.06.2020 року, № 9.

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРСВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібно підкреслити)
протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
від __, __ 202_ № __ від __, __ 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРСВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібно підкреслити)
протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
від __, __ 202_ № __ від __, __ 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРСВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібно підкреслити)
протокол засідання кафедри протокол науково-методичної ради
від __, __ 202_ № __ від __, __ 202_ № __

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРСВ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні принципи, доктринальні засади, правові джерела, окремі поняття, терміни, визначення, дефініції, юридичні категорії та інститути спадкового права.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні аспекти спадкового права» є досягнення всебічного глибокого розуміння здобувачами вищої освіти природи і суті спадкових відносин, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих спеціалістів із всебічним знанням спадкового права.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні аспекти спадкового права» є формування у здобувачів вищої освіти системи науково-теоретичних та практичних знань, ознайомлення з основними положеннями спадкового права, розкриття змісту основних категорій та інститутів, вироблення уміння вирішувати конкретні практичні питання, пов'язані із застосуванням норм спадкового права.

Пререквізити:

філософія правозастосування та логіка юридичної аргументації; сучасні методології науково-правових досліджень; юридична компаративістика; нормопроектувальна та правозастосовна діяльність юриста; право інтелектуальної власності

Постреквізити:

інформаційні системи та технології в правозастосовчій діяльності; цивільне процесуальне право: сучасні аспекти правозастосування; цивільне право: сучасні аспекти правозастосування; особливості розгляду окремих категорій цивільних справ; сучасні аспекти договірного права

Компетентності відповідно до другого рівня вищої освіти ступеня магістр зі спеціальності 081 «Право»

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності	ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	ФК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. ФК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України. ФК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини

	<p>на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.</p> <p>ФК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.</p> <p>ФК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.</p> <p>ФК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.</p> <p>ФК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.</p> <p>ФК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>ФК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p> <p>ФК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.</p>
--	---

Здобувачі другого рівня вищої освіти ступеня магістр зі спеціальності 081

«Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- нормативно-правові акти, які регулюють спадкові правовідносини;
- основні положення та поняття науки спадкового права;
- правову характеристику відкриття спадщини;
- порядок спадкування за законом;
- порядок спадкування за заповітом;
- порядок прийняття та відмови від спадщини;
- особливості переходу майна за спадковим договором;

вміти:

- самостійно аналізувати нормативні акти та застосовувати їх у своїй практичній діяльності;
- використовувати всі передбачені законом засоби захисту суб'єктивних прав і інтересів учасників спадкових правовідносин.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (д/б та ксф)	заочна форма навчання (д/б та ксф)
	Рік підготовки	
	I	II
Загальна кількість годин – 135 (для денної форми навчання) Загальна кількість годин – 135 (для заочної форми навчання)	Семестр	
	2	3
	Лекції	
	8/4 год.	
	Семінарські	
	28/8 год.	
	Практичні	
	30/6 год.	
	Самостійна робота	
	69/117 год.	
	Вид контролю	
залік		

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		Л	сем.	П	с. р.		Л	сем.	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальні положення спадкового права	20	2	4	4	10	20	2	2		16
Тема 2. Загальні положення спадкування за заповітом	20	2	4	4	10	22	2	2	2	16
Тема 3. Виконання заповіту. Заповідальні розпорядження	18		4	4	10	16				16
Тема 4. Особливості спадкування за законом	24	2	6	6	10	20		2	2	16
Тема 5. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину	20	2	4	4	10	20		2	2	16
Тема 6. Особливості спадкування окремих прав та обов'язків	18		4	4	10	18				18
Тема 7. Спадковий договір	15		2	4	9	19				19
	Залік					Залік				
Усього годин	135	8	28	30	69	135	4	8	6	117

4. Плани семінарських та практичних занять¹

4.1. Плани семінарських занять

Тема 1. Загальні положення спадкового права

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Поняття, предмет і джерела спадкового права.
2. Принципи спадкового права.
3. Поняття та види спадкування.
4. Поняття, зміст і види спадкових правовідносин.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Поняття та склад спадщини.
2. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини.
3. Відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини.
4. Право на спадкування. Усунення від права на спадкування.

Тема 2. Загальні положення спадкування за заповітом

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Поняття та правові підстави спадкування за заповітом.
2. Поняття та зміст заповіту.
3. Види заповіту.
4. Форма заповіту. Особливості та порядок посвідчення заповіту.
5. Тлумачення і виконання заповіту.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Скасування і зміна заповіту.
2. Недійсність заповіту. Правові підстави визнання заповіту недійсним.
3. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом.
4. Особливості спадкування дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Тема 3. Виконання заповіту. Заповідальні розпорядження

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Правова природа інституту виконання заповіту.
2. Поняття виконання заповіту.
3. Виконавець заповіту та його повноваження.
4. Контроль за виконанням заповіту. Оскарження дій виконавця заповіту та усунення його від виконання.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Заповідальні розпорядження заповідача: поняття та види.
2. Підпризначення спадкоємця.
3. Поняття та види заповідального відказу.

¹ Плани проведення семінарських та практичних занять приводяться у відповідності до структури залікового кредиту з розрахунку 135 годин на навчальну дисципліну.

4. Заповідальне покладання. Встановлення сервітуту в заповіті.

Тема 4. Особливості спадкування за законом

Навчальний час – 6 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Поняття та правові підстави спадкування за законом.
2. Співвідношення інститутів спадкування за законом та спадкування за заповітом.
3. Коло спадкоємців за законом.
4. Порядок закликання спадкоємців за законом до прийняття спадщини.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Поняття та ступінь споріднення.
2. Зміна черговості одержання права на спадкування.
3. Спадкування усиновленими та усиновлювачами.
4. Спадкування за правом представлення.

Питання до семінарського заняття 3:

1. Особливості спадкування за законом особами, які проживають однією сім'єю.
2. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом. Зміна спадкоємцями розміру частки у спадщині когось із них.
3. Судова практика розгляду справ щодо спадкування за законом.

Тема 5. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Прийняття спадщини, способи та строк для прийняття спадщини.
2. Подання заяви про прийняття спадщини.
3. Право на відмову від прийняття спадщини, правові наслідки.
4. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).
5. Відумерлість спадщини.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.
2. Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі.
3. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину.
4. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання свідоцтва про право на спадщину недійсним.

Тема 6. Особливості спадкування окремих прав та обов'язків

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарського заняття 1:

1. Спадкування права на земельну ділянку.
2. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
3. Спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі).
4. Спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування).

5. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.

Питання до семінарського заняття 2:

1. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.
2. Спадкування речей звичайної домашньої обстановки та вжитку. Спадкування речей, обмежених в цивільному обороті.
3. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, лікування та поховання спадкодавця.
4. Спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом.

Тема 7. Спадковий договір

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та зміст спадкового договору. Сторони спадкового договору.
2. Форма спадкового договору.
3. Особливості спадкового договору з участю подружжя.
4. Відмінності між спадковим договором та договором довічного утримання (догляду).
5. Забезпечення виконання спадкового договору.
6. Розірвання спадкового договору.

4.2. Завдання для практичних занять

Загальні методичні поради:

Здобувачам вищої освіти в робочих зошитах пропонується розглянути та вирішити практичні ситуації та виконати завдання. Оформлення повинно містити розгорнуту обґрунтовану відповідь з обов'язковим посиланням на нормативно-правові джерела.

Перевіряється викладачем під час проведення практичних занять.

Тема 1. Загальні положення спадкового права

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:

Задача 1

Прокоментуйте ситуацію.

В родині Петренко троє дітей. Старший син Дмитро (17 років) своєю поведінкою постійно «приносив» проблеми та неприємності батькам. Після чергового конфлікту з батьком Дмитро пішов з дому та не повернувся. Батько розсердився та, складаючи заповіт залишив Дмитра без будь якої частки спадку. Аргументи батька: майно моє і моє право розподіляти його саме таким чином, бо Дмитро не заслуговує і на «копійчину».

Задача 2

В державній нотаріальній конторі 10 січня 2019 року заведено спадкову справу до майна померлої 15 серпня 2016 року громадянки за заявою її чоловіка та двох малолітніх дітей. Судовим рішенням визнано чоловіка винним у смерті його дружини, але звільнено від відбування покарання у зв'язку із застосуванням амністії. Чоловік звернувся до державної нотаріальної контори за одержанням свідоцтва про право на спадщину на частину у спадщині, що залишилась після смерті померлої дружини.

Необхідно встановити коло спадкоємців та їх частки у спадщині.

Задача 3

Матвеева проживала в м. Києві. Літом вона поїхала до сестри в м. Дніпропетровськ, де від хвороби померла. Після її смерті залишився будинок в м. Києві вартістю 25 000грн і хата в с. Чепеліївка вартістю 10 000грн. Все своє майно вона заповіла брату. Крім сестри та брата інших родичів у померлої не було. Сестра пред'явила брату вимогу про повернення її коштів, які вона витратила на поховання сестри та її лікування. Брат відмовився задовольнити вимоги сестри.

Що є місцем відкриття спадщини? Як повинен бути вирішений спір?

Задача 4

15 січня 2019 року помер гр. Довженко, який за життя склав заповіт щодо усього майна в інтересах своєї рідної сестри.

1 лютого 2019 року до нотаріуса звернулись вагітна дружина, батьки померлого та двоє дітей спадкодавця (один від попереднього шлюбу) з проханням роз'яснити: який вид спадкування має місце, визначення місця для прийняття спадщини, визначення кола спадкоємців.

Надайте консультацію.

Завдання на практичне заняття 2:

Задача 1

Матвієнко проживав з матір'ю, двома дітьми та братом в будинку. Після його смерті залишилася його частка будинку, пай в кооперативі на суму 2500 грн, автомашина і предмети домашнього вжитку. Щодо автомобіля складений заповіт в інтересах брата.

Які види спадкування мають місце? Що є спадковою масою? Хто є спадкоємцями в даному випадку?

Задача 2

Саранцев проживав один у сільському населеному пункті. Догляд за ним здійснювала сусідка Мартинова. В 2018 р. він помер, Мартинова поховала його, витративши на це свої гроші у сумі 2 000 грн. Через місяць приїхав його син, який знаходився в довгостроковому відрадженому. Мартинова почала вимагати у нього виплати витрат на поховання. Син Саранцева відмовив їй у задоволенні її вимог, посилаючись на те, що таке законодавством не передбачено.

Як вирішити дану справу?

Задача 3

Федоренко працював на книжковій фабриці. Після його смерті на підприємстві залишилася заробітна плата, яка не була своєчасно виплачена. До директора підприємства звернулася дочка Федоренка із заявою про виплату їй заробітної плати батька. Директор відмовив у видачі її заробітної плати, посилаючись на те, що тільки через шість місяців після смерті будуть виявлені спадкоємці і тоді він прийме рішення про виплату заробітної плати спадкоємцям.

Ваша думка з цього питання?

Ділова гра: «Прес-конференція»

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, виказувати свої погодження чи суперечність доповідачам.

Тема 2. Загальні положення спадкування за заповітом

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:

Задача 1

Після смерті Іванова залишалася спадщина на суму 56 000 грн. Майно і кошти були придбані за період спільного життя з дружиною. З ним проживала тітка, яка знаходилася на його утриманні. З родичів є син, який проживав окремо (повнолітній), дружина, мати. Івановим був складений заповіт на четверту частку всього майна, за яким спадкоємцем цієї частки є син.

Хто і в якій частці отримає спадкове майно?

Задача 2

Спадкодавець Іванов згідно заповіту залишив усе своє майно дочці (гр. Б.). Після його смерті 10.12.2019 залишились дружина, 1958 року народження (гр. В.) та два сини (гр. П. та С.), один з яких інвалід.

Хто і яку частку від спадщини отримає?

Задача 3

У січні 2020 року подружжя П. склало спільний заповіт щодо майна, яке належало їм на праві спільної сумісної власності, на користь громадянина У. В лютому 2020 року один з подружжя П. помер. Спадкоємець У. за заповітом звернувся до нотаріальної контори з заявою про прийняття спадщини, та видачу йому свідоцтва про право на спадщину за заповітом. Нотаріусом у видачі свідоцтва було відмовлено.

Чи правомірні дії нотаріуса?

Задача 4

Подружжя Семенових склали за життя заповіт подружжя на користь онуки. Після смерті дружини Семенов вирішив змінити заповіт на користь його доньки від іншого шлюбу. Для цього він звернувся до нотаріуса. Дайте кваліфіковане роз'яснення.

Завдання на практичне заняття 2:

Ділова гра: «Прес-конференція»

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, виказувати свої погодження чи суперечність доповідачам.

Тема 3. Виконання заповіту. Заповідальні розпорядження

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:

Задача 1

Поліщук після смерті залишив заповіт, за яким все своє майно передав внучці. В заповіті було також вказано, що внучка зобов'язана щорічно організовувати і проводити виставку його рідких і цінних книг в центральній бібліотеці міста. Одержавши спадщину, внучка відмовилася проводити виставки, тому центральна бібліотека міста звернулася до суду із заявою про те, щоб суд зобов'язав її виконати заповіт.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 2

Сергєєв заповів своє майно сестрі Андрейченко. В заповіті було вказано, що Андрейченко повинна щомісячно зі спадкового майна перераховувати по 100 грн на утримання його нерідного сина до досягнення ним 21 року (на час смерті Сергєєва йому було 17 років. Андрейченко, одержавши спадкове майно, не виконала заповіт Сергєєва в цій частині.

Як називається таке розпорядження в заповіті? Які права нерідного сина Сергєєва?

Задача 3

Матвієнко склав заповіт, в якому все майно заповів матері. Через два роки він склав новий заповіт, в якому все майно заповів дружині. Після його смерті мати почала оскаржувати дію останнього заповіту, посилаючись на те, що в період, коли був складений останній заповіт, Матвієнко часто хворів, іноді не міг розуміти значення своїх дій, тому другий заповіт не можна вважати дійсним.

Який заповіт має силу у даному випадку і чому?

Завдання на практичне заняття 2:

Ділова гра: «Прес-конференція»

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, виказувати свої погодження чи суперечність доповідачам.

Тема 4. Особливості спадкування за законом

Навчальний час – 6 год.

Завдання на практичне заняття 1:

Задача 1

Васнецова М. проживала разом з братом у будинку, який належав їм на праві спільної власності. В лютому 2019 р: Васнецова померла. Дочка Васнецової звернулася із заявою до нотаріальної контори про визнання її спадкоємцем після смерті матері. Нотаріус: через шість місяців після смерті Васнецової видав її дочці свідоцтво про право на спадщину на 1/2 будинку, брат Васнецової заперечував проти цього, вважаючи що він також є спадкоємцем і йому повинно бути видано свідоцтво про право на спадщину на 1/2 частки Васнецової. Дочка Васнецової після цього почала вимагати від дяді передачі її телевізора і столового сервізу.

Хто у даному випадку має право на спадщину? Яким чином повинно бути поділено майно?

Задача 2

До державної нотаріальної контори після померлого Черненка П.В. звернулись:

- син Черненко І.П.;

- брат Черненко С.В., який разом з померлим не проживав та допомоги йому не надавав.

Час відкриття спадщини – 25.01.2017 року.

Питання: До яких черг спадкоємців за законом відносяться дані спадкоємці? Спадкоємець якої черги має право на спадщину за умовами задачі, на яку частку (як зміниться її розмір, якщо до нотаріальної контори звернеться ще й донька померлого, яка проживала окремо)?

Задача 3

В липні 2018 року до нотаріальної контори звернулися гр. А. і гр. Б. із заявою про прийняття спадщини, яке залишилося після смерті померлої в квітні 2018 року громадянки В., яка була дружиною гр. А. і матір'ю гр.Б.

Після вивчення документів нотаріусом було встановлено, що спадкове майно складається з п'ятикімнатної квартири, що була приватизована громадянкою В. і громадянином Б. в рівних частках кожним та заміського будинку, який був набутий гр. В. за договором купівлі-продажу під час перебування у зареєстрованому шлюбі з гр. А.

Яке майно і в яких частинах будуть спадкувати гр. А. і гр. Б.

Задача 4

Комарков помер у січні 2019 року. Через 8 місяців його дружина, яка мешкала в іншому місті, звернулася до суду з позовом про визнання за нею права власності в порядку спадкування на будинок та автомобіль, які вони придбали під час шлюбу. На підтвердження своїх вимог Комаркова посилалася на фактичний вступ у володіння часткою спадкового майна – після поховання вона взяла обручку чоловіка і декілька його речей.

Яке рішення повинен винести суд?

Завдання на практичне заняття 2:

Задача 1

В автомобільній катастрофі 25 листопада 2019 року загинуло подружжя Ф. На день їх смерті залишилось майно, що складається з спільно набутого майна: будинку, що належить кожному з них по 5 частці та грошового вкладу в сумі 20 000 грн., з яких 10000 є спільно набутими, а 10000 грн. – набуті чоловіком до шлюбу.

Подружжя заповіт не залишило. Спадкоємцями після смерті чоловіка та дружини є їх спільна дочка Ж. У чоловіка залишився син О. від першого шлюбу, у дружини – мати. Всі спадкоємці претендують на спадщину.

Які дії нотаріуса та які частки у спадщині отримає кожний із спадкоємців?

Задача 2

2 січня 2020 року помер громадянин П., після смерті якого залишилось спадкове майно у вигляді квартири у місті Донецьку. До нотаріальної контори звернувся громадянин Н., який є онуком двоюрідної сестри спадкодавця з заявою про прийняття спадщини.

Чи належить громадянин Н. до якої-небудь черги спадкоємців за законом? В якому випадку він може одержати свідоцтво про право на спадщину?

Задача 3

Спадкодавець Шевченко А. помер 17.01.2018. На день його смерті залишилось спадкове майно, що належало йому на праві особистої власності: житловий будинок, в якому зі спадкодавцем проживала його рідна сестра. Спадкоємці за законом першої черги – троє дітей спадкодавця.

У зв'язку з тим, що житловий будинок був колись спадщиною батьків спадкодавця та його рідної сестри, та враховуючи, що тривалий час рідна сестра надавала необхідну допомогу спадкодавцеві, який через тяжку хворобу був в безпорадному стані, двоє із спадкоємців за власним бажанням та взаємною згодою вирішили змінити існуючий порядок закликання до спадщини та включити до своєї черги рідну сестру спадкодавця.

Чи можлива така зміна черговості у праві на спадкування? Дати своє пояснення та визначити частки спадкоємців у спадковому майні у разі такої зміни?

Задача 4

Після смерті гр-на Петренка залишились дружина (гр. В.) та два сини (гр. П. та С.). У спадкодавця також була донька (гр. З.), яка померла до відкриття спадщини, залишивши двох малолітніх дітей (внуків спадкодавця М. та Н.)

Хто і яку частку від спадщини отримає?

Завдання на практичне заняття 3:**Ділова гра: «Прес-конференція»**

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, вказувати свої погодження чи суперечність доповідачам.

Тема 5. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:**Задача 1**

У померлої громадянки К. залишились мати та чоловік. Окрім того, є два брати та сестра. Мати, чоловік та сестра відмовились від спадку. У сестри виникли сумніви, чи буде прийнята їх відмова та якою в цьому випадку буде доля спадку. Надайте їй відповідь.

Задача 2

Після смерті Григор'єва М.А., який помер 17.01.2018 р., залишилось спадкове майно, що належало йому на праві особистої власності: житловий будинок, в якому зі спадкодавцем проживала його рідна сестра. Спадкоємці за законом першої черги – троє дітей спадкодавця.

У зв'язку з тим, що житловий будинок був колись спадщиною батьків спадкодавця та його рідної сестри, та враховуючи, що тривалий час рідна сестра надавала необхідну допомогу спадкодавцеві, який через тяжку хворобу був в безпорадному стані, двоє із спадкоємців за власним бажанням та взаємною згодою вирішили відмовитись від прийняття спадщини на користь сестри спадкодавця.

Чи можлива така відмова від прийняття спадщини? Дати своє пояснення та визначити спадкоємців у разі такої відмови?

Задача 3

У Павленка В.Г., який помер 20.03.2018, залишилися спадкоємці: дружина, син Сергій від першого шлюбу, який народився 18.07.1990. Спадкове майно складалося із житлового будинку. Після закінчення шестимісячного строку (20.09.2018) з дня смерті спадкодавця до нотаріуса звернулася дружина померлого, яка на час смерті спадкодавця проживала разом з ним, та повідомила, що хоче отримати свідоцтво про право на спадщину на житловий будинок в цілому. До нотаріуса із заявою про видачу свідоцтва про право на спадщину звернувся також син Сергій, який проживав окремо від батька, та бажав отримати свідоцтво про право на спадщину на S частку у спадковому майні. Нотаріус повідомила дружині, що видати їй свідоцтва про право на спадщину в цілому не вбачається за можливе. Дружина не погоджувалась із рішенням нотаріуса, оскільки вважала, що повнолітній син пропустив строк для прийняття спадщини, та звернулася із заявою про видачу їй постанови про відмову у вчиненні нотаріальної дії.

Чи правомірною відмова нотаріуса? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Гр. Н. звернулася з позовом до гр. К. та гр. Т. про поділ спадкового майна.

Позивачка зазначала, що у травні 2017 року помер її та відповідачів батько. Після його смерті залишився житловий будинок та автомобіль.

Гр. К. та гр. Т. отримали свідоцтво про право на спадщину (не зазначивши про існування гр. Н) і у березні-квітні 2018 року продали вказаний житловий будинок та автомобіль.

Позивачка також зазначала, що вона разом з відповідачами вживала заходів до збереження житлового будинку, наглядала за даним будинком та обробляла присадибну ділянку і тому їй слід вважати такою, що прийняла спадщину.

Вирішіть справу.

Які дії свідчать про прийняття спадщини?

Завдання на практичне заняття 2:**Задача 1**

Після смерті 10.05.2019 громадянина О. відкрилась спадщина. Спадкове майно складалося з квартири, що була особистою власністю громадянина О. та житлового будинку, який було набуто спадкодавцем у період шлюбу з громадянкою Д.

На час смерті спадкодавця спадкоємцями були дружина Д., син І. та донька К., яка померла 20.10.2019, не встигнувши прийняти спадщину. За життя громадянка К. склала заповіт, яким все належне їй майно заповідала своєму сину від першого шлюбу Н., однак на час її смерті спадкоємцями були також чоловік С., інвалід II групи, та малолітня донька У.

Заяву про прийняття спадщини та видачу свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя дружина Д. подала нотаріусу 28.09.2019, син І. заяву про прийняття спадщини подав 11.10.2019.

Заяви про прийняття спадщини після смерті громадянина О. подано також громадянином Н. – 15.11.2019, та громадянином С. від свого імені і від імені малолітньої доньки У. 12.12.2019.

Хто, з яких підстав і в яких частках отримає свідоцтво про право на спадщину.

Задача 2

Прокопенко В.К., який помер 5 жовтня 2018 року, заповідав належний йому на праві особистої приватної власності житловий будинок в рівних частинах двом дочкам.

До нотаріуса із заявою про прийняття спадщини звернулися дві дочки та дружина 1949 року народження.

Які свідоцтва і на які частки спадкового майна будуть видані нотаріусом та яка частина житлового будинку буде належати кожному із спадкоємців?

Задача 3

Після смерті Василенка А. спадщину прийняли його вагітна дружина та два сини. Згодом народилась донька, зачата за життя спадкодавця.

До нотаріуса звернулася дружина померлого Василенка з метою вирішення питання перерозподілу спадщини. Визначити коло спадкоємців. Дайте кваліфіковану відповідь нотаріуса.

Задача 4

Після смерті Андрієва А. залишились спадкоємці: його дружина та донька з сином. Дружина та син прийняли спадщину.

До нотаріуса звернулася донька померлого, яка не прийняла спадщину, з метою вирішення питання перерозподілу спадщини. Визначити коло спадкоємців. Дайте кваліфіковану відповідь нотаріуса. Визначте, як зміниться ситуація, якщо донька не прийме спадщину з поважних причин.

Тема 6. Особливості спадкування окремих прав та обов'язків

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:

Задача 1

Громадянин Василенко С.В. все своє майно заповів сину від першого шлюбу Василенку П.С.

Час відкриття спадщини – червень 2018 року.

Із заявами про прийняття спадщини і видачу свідоцтва про право на спадщину до державної нотаріальної контори звернулись син Василенко П.С., дружина померлого Василенко М.Р., якій виповнилося 48 років, двоє неповнолітніх синів.

До складу спадкового майна входить частка в Статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, грошовий вклад в Ощадбанку. Вказане майно було особистою власністю померлого.

Хто має право на дану спадщину і в яких частках?

Задача 2

Гр. М. уклав з СК “Дністер” договір змішаного страхування, за яким одержувачем страхових сум на випадок смерті був призначений його батько (гр. О).

У січні 2018 року гр. М загинув у автокатастрофі.

У червні 2018 року до гр. О з вимогою про повернення наданого померлому кредиту у розмірі 350 тис. грн. звернувся банк.

У вимозі зазначалося, що, оскільки страхова компанія виплатила гр. О страхову суму, то останній зобов'язаний нести відповідальність за боргами спадкодавців як особа, що прийняла спадщину.

Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 3

Громадянин М. помер у м. Саратові, де мешкав останні роки життя. Після його смерті залишилось спадкове майно, яке складалося з квартири у м. Донецьку, грошових внесків в Ощадбанках м. Саратова та м. Донецька, земельної ділянки у м. Суми.

Ким будуть видаватися свідоцтва про право на спадщину. Які особливості видачі цих свідоцтв? Які особливості спадкування даною спадщиною?

Задача 4

Гр. С. є учасником ТОВ «Осінь». Розмір його частки, визначений статутом, складає 68% статутного фонду.

17 лютого 2018 року гр. С помирає. На день його смерті спадкоємцями є його дочка гр. А.

Між гр. А та ТОВ виник спір щодо спадкування частки.

Гр. А. вважала, що успадкувавши частку гр. С., ТОВ зобов'язане прийняти її в учасники товариства, а отже, вона автоматично отримує повноваження управління справами товариства.

Інші двоє засновників, які мають 18% і 20% частки у статутному фонді заперечували проти вступу дочки в управління справами.

Дайте правову оцінку ситуації.

Визначте об'єкти спадкування та розмір частки кожного із спадкоємців у спадковому майні.

Завдання на практичне заняття 2:**Ділова гра: «Прес-конференція»**

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, виказувати свої погодження чи суперечність доповідачам.

Тема 7. Спадковий договір

Навчальний час – 4 год.

Завдання на практичне заняття 1:**Задача 1**

Подружжя Таніних зажадало укласти спільно або заповіт подружжя, або спадковий договір і тому звернулися до нотаріусу з проханням дати роз'яснення щодо таких питань: *Дати роз'яснення, в чому відмінність між заповітом подружжя та спадковим договором? Які існують вимоги до форми та змісту заповіту і договору? Які умови посвідчення заповіту подружжя? Як вирішується доля спільного майна подружжя, щодо якого вони уклали єдиний заповіт, після смерті одного з подружжя? Що таке спадковий договір, чи може відчужувачем бути подружжя разом? Як вирішується доля спільного майна подружжя, щодо якого вони уклали спадковий договір, після смерті одного з подружжя? Які передбачені заходи по забезпеченню виконання заповіту подружжя?*

Завдання 2

Скласти порівняльну таблицю відмінностей між спадковим договором і договором довічного утримання (догляду).

Скласти спадковий договір з дотриманням вимог цивільного законодавства. Також визначити норми законодавства, якими закріплюється порядок нотаріального посвідчення спадкового договору нотаріусом.

Завдання на практичне заняття 2:

Ділова гра: «Прес-конференція»

За результатами проведеного круглого столу, ведучий разом з учасниками «прес-конференції» визначає коло питань, які на ній обговорюватимуться.

Двом-трьом здобувачам вищої освіти пропонується виступити в ролі фахівців та представників влади перед журналістами і розповісти їм особливості тих питань, що винесено на обговорення. Всі інші учасники (журналісти) можуть задавати питання, вказувати свої погодження чи суперечності доповідачам.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Практикум

5.1.1. Підготовка рефератів

Загальні методичні рекомендації:

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Подається для перевірки у роздрукованому вигляді, оформленому відповідно до вимог, встановлених для такого виду робіт.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

1. Місце спадкового права в системі цивільного права.
2. Спадкові правовідносини.
3. Місце та час відкриття спадщини.
4. Коло суб'єктів спадкового права.
5. Заповіт та його види за законодавством України.
6. Співвідношення інститутів спадкування за законом та спадкування за заповітом.
7. Заповідальне покладення.
8. Особливості виконання заповіту.
9. Обов'язкова частка у спадщині та особливості її визначення.
10. Особливості спадкування за законом.
11. Договір управління спадковим майном.
12. Особливості прийняття спадщини малолітніми, неповнолітніми, недієздатними особами та особами, цивільна дієздатність яких обмежена.
13. Охорона спадкового майна.
14. Спадкування за правом представлення.
15. Відмови від прийняття спадщини. Визнання відмови від прийняття спадщини недійсною.
16. Відповідальність спадкоємців за боргами спадкодавця.
17. Правова природа відносин з виконання заповіту.
18. Виконавець заповіту та його повноваження.
19. Актуальні питання управління спадщиною.
20. Місце спадкового договору в системі цивільно-правових договорів.
21. Забезпечення виконання спадкового договору.
22. Права та обов'язки сторін спадкового договору.
23. Особливості спадкового договору за участю подружжя
24. Оформлення права на спадщину.
25. Актуальні питання спадкування за заповітом.

5.1.2. Орієнтовні тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу

Загальні методичні поради:

Тестові завдання виконуються шляхом надання лише однієї правильної відповіді на запропоноване питання. Декілька правильних відповідей на питання не допускається.

1. Спадковий договір є:

- 1) одностороннім;
- 2) реальним;
- 3) консенсуальним.

2. Спадкоємцями за заповітом можуть бути:

- 1) юридичні та фізичні особи, інші учасники цивільних відносин;
- 2) лише фізичні особи;
- 3) лише юридичні особи.

3. Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена:

- 1) нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним до відкриття спадщини;
- 2) нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини та закінчення строку на її прийняття;
- 3) черговість одержання права на спадкування не може бути змінена спадкоємцями за законом.

4. Спадкоємець за законом має право відмовитися від прийняття спадщини на користь:

- 1) будь-кого із спадкоємців за законом незалежно від черги;
- 2) будь-кого із спадкоємців як за законом так і за заповітом;
- 3) будь-кого із спадкоємців за законом лише тієї черги спадкоємців, які закликані до спадкування.

5. Строк для прийняття спадщини встановлюється:

- 1) у шість місяців, який починається з моменту подання заяви про прийняття спадщини;
- 2) у шість місяців, який починається з моменту заведення спадкової справи;
- 3) у шість місяців, який починається з моменту відкриття спадщини.

6. Право на спадкування виникає:

- 1) у день відкриття спадщини;
- 2) у день одержання свідоцтва про право на спадщину;
- 3) з часу заведення спадкової справи.

7. Справи про спадкування за наявності спору між спадкоємцями розглядаються судами:

- 1) за правилами позовного провадження;
- 2) за правилами окремого провадження;
- 3) за правилами КАСу.

8. Право на успадкування нерухомого майна регулюється:

1) законодавством країни, на території якої мав останнє місце проживання спадкодавець;

2) законодавством країни, на території якої знаходиться нерухоме майно;

3) якщо місце відкриття спадщини на території України – законодавством України.

9. Відмова від прийняття спадщини допускається:

1) протягом строку, встановленого для прийняття спадщини;

2) до видачі нотаріусом свідоцтва про право на спадкування;

3) до подачі хоча б одним із спадкоємців заяви про видачу свідоцтва.

10. Не входять до складу спадщини:

1) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян;

2) майнові права інтелектуальної власності;

3) право на частку в статутному капіталі господарського товариства.

11. Не мають права на спадкування особи:

1) які з необережності позбавили життя спадкодавця;

2) які умисно вчинили замах на життя спадкодавця;

3) батьки, після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, але на час відкриття спадщини їх права поновлені.

12. Розмір обов'язкової частки складає:

1) 2/3 частки, яка б йому належала у разі спадкування за законом;

2) частку, яка б йому належала як спадкоємцю за законом;

3) 1/2 від частки, яка б йому належала, якби спадкування здійснювалось за законом.

13. Якщо спадкування за правом представлення здійснюється кількома особами:

1) кожен із них спадкує таку ж частку, як і спадкоємець, закликаний до спадкування відповідно до черги;

2) такі спадкоємці частку померлого родича ділять між собою порівну;

3) частки визначаються згідно договору, укладеного між цими спадкоємцями.

14. Заява про прийняття спадщини подається спадкоємцем:

1) лише особисто, шляхом звернення до нотаріуса;

2) особисто або передається поштовим відправленням із засвідченням на такій заяві справжності підпису;

3) особисто або через представника.

15. Якщо від прийняття спадщини відмовився один із спадкоємців за заповітом:

1) частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до спадкоємців за законом;

2) частка у спадщині, яку він мав право прийняти, переходить до інших спадкоємців за заповітом;

3) ділиться між іншими спадкоємцями за заповітом та спадкоємцями за законом.

16. Право на подачу заяви про прийняття спадщини в порядку спадкової трансмісії реалізується:

1) в межах строків, визначених статтею 1270 ЦК;

- 2) протягом шести місяців з дня смерті спадкоємця, який помер, не встигнувши прийняти спадщину;
- 3) протягом строку, що залишився для прийняття спадщини, але не менше трьох місяців.

17. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину відбувається:

- 1) шляхом видачі спадкоємцям нових свідоцтв;
- 2) шляхом внесення виправлень до вже виданих свідоцтв; шляхом ухвалення відповідного рішення судом.

18. Якщо на спадкове майно накладено заборону чи арешт, нотаріус:

- 1) в усіх випадках видає свідоцтво про право на спадщину;
- 2) в усіх випадках не видає свідоцтво про право на спадщину;
- 3) якщо накладено заборону – свідоцтво видається, а якщо арешт – не видається.

19. По спадковій трансмісії не переходить право:

- 1) на прийняття спадщини спадкоємцем за заповітом;
- 2) на прийняття обов'язкової частки у спадщині.

20. Строк для видачі свідоцтва про право на спадщину:

- 1) протягом року з часу відкриття спадщини;
- 2) після закінчення строку на прийняття спадщини, але не пізніше трьох років з часу відкриття спадщини;
- 3) після закінчення строку на прийняття спадщини.

21. Неповнолітня особа може відмовитися від прийняття спадщини:

- 1) за згодою батьків;
- 2) за згодою батьків та органів опіки і піклування;
- 3) самостійно.

22. Черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена:

- 1) нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним до відкриття спадщини;
- 2) нотаріально посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини та закінчення строку на її прийняття;
- 3) черговість одержання права на спадкування не може бути змінена спадкоємцями за законом.

23. Чинність заповіту щодо складу спадщини встановлюється:

- 1) на момент відкриття спадщини;
- 2) на момент оформлення свідоцтва про право на спадщину;
- 3) на момент посвідчення заповіту.

24. Право на відмову від прийняття спадщини мають:

- 1) спадкоємець за заповітом;
- 2) спадкоємець за законом або за заповітом;
- 3) спадкоємець за законом.

25. Свідоцтво про право на спадщину видається:

- 1) після закінчення шести місяців з моменту подання заяви про прийняття спадщини;

- 2) після закінчення шести місяців з моменту прийняття спадщини;
- 3) після закінчення шести місяців з часу відкриття спадщини.

26. Справи про спадкування за наявності спору між спадкоємцями розглядаються судами:

- 1) за правилами позовного провадження;
- 2) за правилами окремого провадження;
- 3) за правилами КАСу.

27. Право на спадкування нерухомого майна регулюється:

- 1) законодавством країни, на території якої мав останнє місце проживання спадкодавець;
- 2) законодавством країни, на території якої знаходиться нерухоме майно;
- 3) якщо місце відкриття спадщини на території України – законодавством України.

28. Спадкоємець, який має право на обов'язкову частку у спадщині може бути:

- 1) позбавлений судом права на неї;
- 2) усунений від права на спадкування з підстав, встановлених ЦК;
- 3) позбавлений заповідачем права на обов'язкову частку.

29. Не входять до складу спадщини:

- 1) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян;
- 2) майнові права інтелектуальної власності;
- 3) право на частку в статутному капіталі господарського товариства.

30. Не мають права на спадкування особи:

- 1) які з необережності позбавили життя спадкодавця;
- 2) які умисно вчинили замах на життя спадкодавця;
- 3) батьки, після дитини, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, але на час відкриття спадщини їх права поновлені.

31. Розмір обов'язкової частки може бути:

- 1) збільшений судом;
- 2) зменшений судом;
- 3) визначений договором між спадкоємцями.

32. Право на подачу заяви про прийняття спадщини в порядку спадкової трансмісії реалізується:

- 1) в межах строків, визначених статтею 1270 ЦК;
- 2) протягом шести місяців з дня смерті спадкоємця, який помер, не встигнувши прийняти спадщину;
- 3) протягом строку, що залишився для прийняття спадщини, але не менше трьох місяців.

33. Заява до суду про визнання спадщини відумерлою подається:

- 1) протягом року з часу відкриття спадщини;
- 2) після спливу одного року з часу відкриття спадщини;
- 3) протягом року після закінчення строку на прийняття спадщини.

34. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину відбувається:

- 1) шляхом видачі спадкоємцям нових свідоцтв;
- 2) шляхом внесення виправлень до вже виданих свідоцтв;

- 3) шляхом ухвалення відповідного рішення судом.

35. Право на вклад:

- 1) входить до складу спадщини;
- 2) входить до складу спадщини за умови відсутності заповідального розпорядження;
- 3) не входить до складу спадщини.

36. Якщо на спадкове майно накладено заборону чи арешт, нотаріус:

- 1) в усіх випадках видає свідоцтво про право на спадщину;
- 2) в усіх випадках не видає свідоцтво про право на спадщину;
- 3) якщо накладено заборону – свідоцтво видається, а якщо арешт – не видається.

37. Спадкоємець за заповітом, який одночасно є спадкоємцем за законом може відмовитися від:

- 1) спадкування за заповітом і прийняти спадщину за законом;
- 2) спадкування за законом, прийнявши спадщину за заповітом.

38. Яку частку у спадщині спадкують спадкоємці за правом представлення:

- 1) частку померлого родича ділять між собою;
- 2) в рівних частках з іншими спадкоємцями;
- 3) їх частка складає завжди S від спадкової маси.

39. Спадкоємець, який прийняв спадщину, зобов'язаний звернутися за видачею свідоцтва;

- 1) в усіх випадках;
- 2) якщо у складі спадщини є грошові вклади;
- 3) якщо у складі спадщини є нерухоме майно.

40. Частки спадкоємців за законом є:

- 1) рівними;
- 2) залежать від того, до якої черги належить спадкоємець;
- 3) якщо серед спадкоємців є дружина, вона обов'язково спадкує $\frac{1}{2}$ частки.

41. Спадкова трансмісія – це:

- 1) перехід права на прийняття спадщини;
- 2) перехід права на отримання спадкового майна.
- 3) Перехід права відмови від спадщини.

43. За спадковим договором майно у власність набувача переходить:

- 1) після смерті відчужувача;
- 2) до смерті відчужувача;
- 3) у строк, вказаний в договорі.

44. Предмет спадкового договору:

- 1) індивідуально визначені речі;
- 2) речі, які мають родові ознаки;
- 3) нерухомі речі.

45. Форма спадкового договору:

- 1) усна;
- 2) проста письмова;
- 3) письмова нотаріально засвідчена

46. Спадкові правовідносини,- це:

- 1) відносини, які виникають у зв'язку з прийняттям спадщини;
- 2) відносини, які виникають у зв'язку із смертю спадкодавця;
- 3) відносини, які виникають у зв'язку з відкриттям спадщини.

47. По спадковій трансмісії не переходить право:

- 1) на прийняття спадщини спадкоємцем за заповітом;
- 2) на прийняття обов'язкової частки у спадщині.
- 3) в обох вказаних випадках.

48. Право на відмову від прийняття спадщини мають:

- 1) спадкоємець за заповітом;
- 2) спадкоємець за законом або за заповітом;
- 3) спадкоємець за законом.

49. Справи про спадкування за наявності спору між спадкоємцями розглядаються судами:

- 1) за правилами позовного провадження;
- 2) за правилами окремого провадження;
- 3) за правилами КАСу.

50. Право на подачу заяви про прийняття спадщини в порядку спадкової трансмісії реалізується:

- 1) в межах строків, визначених статтею 1270 ЦК;
- 2) протягом шести місяців з дня смерті спадкоємця, який помер, не встигнувши прийняти спадщину;
- 3) протягом строку, що залишився для прийняття спадщини, але не менше трьох місяців.

5.1.3. Створення презентацій у PowerPoint**Загальні методичні рекомендації:**

Мультимедійна презентація містить текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, аудіо та відеофрагменти і анімації.

1. При оформленні мультимедійної презентації необхідно дотримуватися єдиного стилю подання інформації.
2. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft PowerPoint будь-якої версії в єдиному стилі.
3. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб, кількість слайдів 10-15.
4. Має бути титульний, інформаційний та підсумковий слайди.
5. Титульний слайд повинен відображати тему презентації і хто її виконав (прізвище, ім'я, навчальна група, курс, факультет).
6. На підсумковому слайді вказується список використаних джерел та стислий висновок роботи.
7. Формат слайдів. Параметри сторінки: - розмір слайдів - екран; орієнтація - альбомна; ширина - 24 см.; висота - 18см.; нумерація слайдів з «1».
8. Формат видачі слайдів - «Презентація на екрані».
9. Оформлення слайдів: шрифти для використання: TimesNewRoman, Arial, ArialNarrow. Не дозволяється змішувати різні типи шрифтів в одній презентації.
10. Написання: звичайний, курсив, напівжирний; колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на обраному полі слайду.

10. У титульному і підсумковому слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.
  11. Слайди не переповнювати текстом.
  12. Використовувати прості слова та речення.
  13. Вимоги до інформації: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність, достовірність, сучасність, достатність.
  14. Недопустимість граматичних та інших помилок.
  15. На одному слайді не рекомендується використовувати більш ніж 3 кольори: один для фону (світлий), другий для заголовку, третій для тексту.
  16. Таблична інформація вставляється до слайду як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Але не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.
  17. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.
  18. Надписи до ілюстрованого матеріалу повинні відповідати його змісту.
  19. Файлу мультимедійної презентації надати ім'я та розширення ppt. Наприклад: Іванов С.С. - ivanov_ss.ppt або ss_ivanov.ppt
- Примітка: у презентації розміщувати тільки оптимізовані (стислі) високої якості зображення.

Приблизна тематика (напрямок розробки) презентацій у PowerPoint, що пропонуються (відповідно до структури навчальної дисципліни)

1. Основні принципи спадкового права.
2. Спадкові правовідносини та їх суб'єкти.
3. Особливості спадкування права на земельну ділянку.
4. Особливості спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі).
5. Особливості спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування).
6. Особливості спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.
7. Особливості спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, що була завдана спадкодавцем.
8. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.
9. Спадкування речей, обмежених в цивільному обороті.
10. Види спадкування та їх характеристика.
11. Заповіт та його види.
12. Види заповідальних розпоряджень заповідача.
13. Спадкування за правом представлення та спадкова трансмісія: порівняльна характеристика.
14. Визнання спадщини відумерлою.
15. Спадкування речей звичайної домашньої обстановки та вжитку.
16. Прийняття та відмова від спадщини.
17. Поділ спадкового майна між спадкоємцями.
18. Охорона спадкового майна.
19. Виконання заповіту.
20. Оформлення права на спадщину.
21. Спадковий договір.

7. Методи навчання та контролю

Під час освітнього процесу використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні, практичні, інноваційні. Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка, тестовий контроль тощо.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

8.1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських та консультаціях, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.2. Ситуаційні справи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні методи контролю:

- 1) метод усного контролю;
- 2) метод письмового контролю;

- 3) метод тестового контролю;
- 4) метод програмованого контролю.

Для перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні форми контролю:

1) **Поточний контроль успішності** – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до силабусу. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

2) **Підсумковий контроль** – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку або іспиту. Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

8.3. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

8.3.1. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

8.3.2. Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів².

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

8.3.2.1. Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, семінарські, практичні заняття) і *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

²Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти* - 100 балів.

Таблиця 1

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
	залік	
Мах 60%	Мах 40%	Мах 100%
Тема 1. Тема 2. Тема 3. ... Тема 7. Самостійна робота		

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
2 ³	Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Достатній рівень компетентності. Здобувач має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.
4	Добрий рівень компетентності. Здобувач має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Відмінний рівень компетентності. Здобувач має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору).

³Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

	Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.
--	--

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁴. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отримані здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

8.3.2.2. Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль із навчальної дисципліни «Сучасні аспекти спадкового права», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі заліку (для денної та заочної форм навчання).

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁵.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

⁴Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

⁵Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁶.

8.3.3. Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

⁶Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+2)\div 4)\times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5)\div 3)\times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5)\div 2)\times 8 = 36$.

8.4. Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

9.1. Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

9.2. Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (online) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік контрольних питань по темам

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

1. Поняття та особливості спадкового права.
2. Основні принципи спадкового права.
3. Поняття та значення спадкування.
4. Підстави спадкування.
5. Спадкові правовідносини та їх суб'єкти.
6. Спадкодавець.

7. Правовий статус спадкоємців.
8. Поняття та особливості спадщини.
9. Склад спадкового майна.
10. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини.
11. Усунення від права на спадкування.
12. Відкриття спадщини.
13. Час відкриття спадщини та правове значення його встановлення.
14. Особливості відкриття спадщини за комморієнтами.
15. Місце відкриття спадщини та правове значення його визначення.
16. Особливості спадкування права на земельну ділянку.
17. Особливості спадкування права на вклад у банку (фінансовій установі).
18. Особливості спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування).
19. Особливості спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.
20. Особливості спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, що була завдана спадкодавцем.
21. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.
22. Спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом.
23. Спадкування речей, обмежених в цивільному обороті.
24. Види спадкування та їх характеристика.
25. Поняття та зміст заповіту.
26. Види заповітів.
27. Заповіт з умовою.
28. Заповіт подружжя.
29. Секретний заповіт.
30. Право заповідача на призначення спадкоємців.
31. Види заповідальних розпоряджень заповідача.
32. Заповідальний відказ.
33. Встановлення сервітуту в заповіті.
34. Підпризначення спадкоємців.
35. Форма заповіту.
36. Порядок посвідчення заповіту.
37. Посвідчення заповіту при свідках.
38. Право на обов'язкову частку у спадщині.
39. Скасування та зміна заповіту.
40. Тлумачення заповіту.
41. Таємниця заповіту.
42. Недійсність заповіту.
43. Підстави спадкування за законом.
44. Коло спадкоємців за законом.
45. Спадкування усиновленими та усиновлювачами.
46. Черговість спадкування за законом.
47. Спадкування за правом представлення.
48. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.
49. Визнання спадщини відумерлою.
50. Спадкування речей звичайної домашньої обстановки та вжитку.
51. Прийняття спадщини.
52. Строк для прийняття спадщини. Правові наслідки пропускання строку для прийняття спадщини.
53. Способи прийняття спадщини.

54. Право на відмову від прийняття спадщини.
55. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи.
56. Спадкова трансмісія та спадкування за правом представлення.
57. Поділ спадкового майна між спадкоємцями.
58. Перерозподіл спадщини.
59. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців.
60. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора.
61. Прирощення спадкових частин.
62. Охорона спадкового майна.
63. Управління спадщиною.
64. Виконання заповіту.
65. Повноваження виконавця заповіту.
66. Контроль за виконанням заповіту.
67. Оформлення права на спадщину.
68. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину.
69. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та визнання його недійсним.
70. Спадковий договір.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.04.2021).
2. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. (дата звернення: 17.04.2021).
3. Житловий Кодекс Української РСР: Закон УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 17.04.2021).
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 17.04.2021).
5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (дата звернення: 17.04.2021).
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 17.04.2021).
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 17.04.2021).
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 17.04.2021).
9. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 17.04.2021).
10. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 17.04.2021).
11. Про благодійництво та благодійну діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 17.04.2021).
12. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.04.2021).
13. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.04.2021).
14. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 17.04.2021).

15. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1798-19 (дата звернення: 17.04.2021).
16. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 17.04.2021).
17. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17L> (дата звернення: 17.04.2021).
18. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 17.04.2021).
19. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 17.04.2021).
20. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 17.04.2021).
21. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № № 5492-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення: 17.04.2021).
22. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення: 17.04.2021).
23. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. зі змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17 (дата звернення: 17.04.2021).
24. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12 (дата звернення: 17.04.2021).
25. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15> (дата звернення: 17.04.2021).
26. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення: 17.04.2021).
27. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 17.04.2021).
28. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 658-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 17.04.2021).
29. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02 червня 2016 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1403-19> (дата звернення: 17.04.2021).
30. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 17.04.2021).
31. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (дата звернення: 17.04.2021).
32. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 17.04.2021).
33. Про судовий збір: Закон України від 08 липня 2011 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17> (дата звернення: 17.04.2021).
34. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 17.04.2021).
35. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 17.04.2021).
36. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р.: http://kodeksy.com.ua/pro_tretejs_ki_sudi.htm (дата звернення: 17.04.2021).

37. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 № 3528-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 34. Ст. 291. (дата звернення: 17.04.2021).
38. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 17.04.2021).
39. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2471-12> (дата звернення: 17.04.2021).
40. Про затвердження Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від від 9 січня 2013 р. № 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-2013-%D0%BF> (дата звернення: 17.04.2021).
41. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України 05.03.2012 № 368/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12> (дата звернення: 17.04.2021).
42. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00> (дата звернення: 17.04.2021).
43. Порядок розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану - учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, поданих через мережу Інтернет: Наказ Міністерства юстиції України від 09.07.2015 № 1187/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0813-15> (дата звернення: 17.04.2021).
44. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса: Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 624. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/6242015%D0%BF> (дата звернення: 17.04.2021).
45. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z028212> (дата звернення: 17.04.2021).
46. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів: Наказ Міністерства юстиції України № 1422/5 від 28 серпня 2014 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z104614> (дата звернення: 17.04.2021).
47. Про затвердження Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України № 1905/5 від 28.07.2011 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z092611/paran18#n18> (дата звернення: 17.04.2021).
48. Про затвердження Порядку проходження уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 779/5 від 25.05.2015 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z060215> (дата звернення: 17.04.2021).
49. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ Міністерства юстиції України № 359/5 від 09.02.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z020016> (дата звернення: 17.04.2021).
50. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 3595/5 від 07.12.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z162016> (дата звернення: 17.04.2021).
51. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 172. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-%D0%BF/print> (дата звернення: 17.04.2021).

52. Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1177 . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177-2002-%D0%BF#n16> (дата звернення: 17.04.2021).

53. Деякі питання, що стосуються Програми стажування уповноваженої посадової особи органу місцевого самоврядування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав: Наказ Міністерства юстиції України № 2727/5 від 23.12.2015 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z163815> (дата звернення: 17.04.2021).

54. Про ліквідацію та утворення місцевих загальних судів: Указ Президента України від 29.12.2017 р № 449/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4492017-23382> (дата звернення: 17.04.2021).

55. Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р № 452/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/4522017-23378> (дата звернення: 17.04.2021).

56. Рішення Конституційного Суду України від 01.06.2016 р. у справі № 1-1/2016 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16> (дата звернення: 17.04.2021).

Основна

57. Актуальні питання прикладної цивілістики: сімейне, трудове, земельне та житлове право. Науково-практичний посібник; за заг. ред. д.ю.н. професора М.М. Ясинка. К.: Алерта, 2016. 450 с.

58. Актуальні проблеми спадкового права: Навч. посіб. / За заг.ред. проф. Ю. О. Заїки, ст. наук спів. О. О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

59. Актуальні проблеми цивільного права і процесу : навч. посібник / за ред. Я.В. Матвійчук. К. : ДЕТУТ, 2012. 177 с.

60. Актуальні проблеми цивільного права і цивільного процесу в Україні: Монографія / Я.М. Шевченко, Ю.Л. Бошицький, А.Ю. Бабаскін, В.М. Венецька, І.М. Кучеренко та ін. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. 456 с.

61. Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 384 с.

62. Васильченко В.В. Коментар та постатейні матеріали до законодавства України про спадкування. Х. «Одіссей». 2007. 480 с.

63. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві: монографія. К.: Алерта, 2019. 378 с.

64. Жилінкова І. В. Актуальні питання спадкового права України : матеріали до семінару. Харків : Ксилон, 2009. 340 с.

65. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні. Становлення і розвиток.: монограф. К.,: КНТ, 2007. 288 с.

66. Заїка Ю.О. Спадкове право України : навч. посіб. К.: Істина, 2006. 216 с.

67. Заїка Ю.О., Рябоконт Є.О. Спадкове право : навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009. 352 с.

68. Іванов Ю., Іванова М., Куриліна О. Цивільне право України. У 2-х томах. Том 2. Навчальний посібник. К. : Алерта, 2019. Т.2. 346 с.

69. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : АртЕк, 2020. 128 с.

70. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. К. : Алерта, 2017. 494 с.

71. Кухарев О. Є. Спадкове право: Навч. посібник. К. : Алерта, 2013. 328 с.

72. Матвеев П. С. Цивільне право України: Навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Правова Єдність, 2017. 84 с.
73. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К. : Центр учбової літератури. 2016. 784 с.
74. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / Дзера О. В., Кузнєцова Н. С., Заїка Ю. О. та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. 5-е вид., перероб. і допов.. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. II. 1090 с.
75. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Станом на 03.02.2020 / за заг. ред. Короєда С.О. К. : ЦУЛ, 2020. 1152 с.
76. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика: посібн. для суддів. К.: Алерта, 2020. 234 с.
77. Постанови Пленуму Верховного Суду в цивільному судочинстві. 3-тє вид., допов. і перероб. Упорядник Вереша Р. В. Київ: Алерта, 2020. 414 с.
78. Правові висновки Верховного суду в цивільному судочинстві після реформи правосуддя. К. : ЦНЛ, 2019. 596 с.
79. Рекодифікація цивільного законодавства в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Голубєва Н.Ю. та ін. Херсон : Норма права, 2020. 348 с.
80. Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві: монографія. К. : ЦУЛ, 2020. 236 с.
81. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / Є.О.Рябоконт, С.Я.Фурса, Ю.О.Заїка та ін. К.: Юрінком Інтер, 2009. 352 с.
82. Тетарчук І.В. Договірне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. : ЦУЛ, 2016. 260 с.
83. Тетарчук І.В. Зобов'язальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. : ЦУЛ, 2016. 192 с.
84. Українське цивільне право : навч. посіб. / За ред. Ю. О. Заїки. 3-тє вид. перероб. та допов. К. : Центр учб. літ-ри, 2014. 358 с.
85. Фурса Є. Є., Козяр-Скок Л. В. Окремі питання спадкування з іноземним елементом: консул, нотаріус, суд : монографія. Київ : Алерта, 2017. 384 с.
86. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України. К.: Істина. 2017. 761 с.
87. Цивільне право України. Загальна частина : підруч. для студ. ВНЗ / Ю. Л. Бошицький та ін. ред.: Ю. Л. Бошицький, Р. Б. Шишка. Київ : Ліра-К., 2019. 760 с.
88. Цивільне право України. Підручник. / Ч.Н. Азімов, М.М. Сібільов, В.І. Борисова та ін.; За ред. проф. Ч.Н.Азімова. Харків: Право, 2015. 568 с.
89. Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У 2-х томах. За заг. ред. Я.М.Шевченко. К.: Ін Юре, 2018. Т.1: Загальна частина. 520 с.
90. Цивільне право України: Загальна частина: підруч. І. А. Бірюков, О. Ю. Заїка, С. С. Бичкова; за ред. І. А. Бірюкова, О. Ю. Заїки. 3-тє вид., змін. та доповн. К.: Алерта, 2014. 510 с.
91. Цивільний кодекс України: Коментар. За заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. Одеса: Юридична література, 2004. 1112 с.
92. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 12 : Спадкове право / [Заїка Ю. О., Єрух А. М., Козьяков Ю. М. та ін.] ; за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : СТРАЙД, 2009. 544 с.
93. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. Є.О. Харитонов, І.М. Кучеренко, О.І. Харитонова та ін. ; За ред. Є.О. Харитонова. 3-є вид., перероб. та доп. Х.: Одісей, 2006. 1200 с.

Додаткова

94. Білянська Н.В. Заповіт подружжя: теорія та практика застосування. *Актуальні питання сучасного приватного права. Збірник наукових праць*. К.: ФОП Поліщук О.В., 2021. С. 5-10.
95. Буркацький Л. К. Поняття і проблеми спадкового договору. *Адвокат*. 2006. № 6. С. 13, 14.
96. Вербанський А.В., Карпенко Р.В. Дискусійні питання правової природи спадкового договору. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 39-44.
97. Кухарев Є. Концепція наследственного договора в гражданском законодательстве Украины. *Сравнительное наследственное право*. 2016. № 3. С. 41-47.
98. Кухарев О. Сутність права на обов'язкову частку у спадщині у спадковому праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 11-15.
99. Обривкіна О.М. Особливості спадкового договору: правовий аспект. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2019. № 2. С. 39-45.
100. Самойлова І. Спадковий договір: правова природа за законодавством України та країн Європи. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 54-59.
101. Скопиченко О.В. Спадковий договір в системі цивільно-правових договорів. *Молодий вчений*. 2015. Частина № 3. № 5. С. 79-82.
102. Турлуковський Я. Спадковий договір в українському цивільному праві: теорія та практика. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 34-41.
103. Фурса С. Я. Суб'єкти спадкового договору, їх права та обов'язки. *Юриспруденція: теорія і практика*. 2006. № 1. С. 15-30.
104. Чуйкова В. Правова характеристика спадкового договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 4. С. 3-7.
105. Шама Н. Поняття та ознаки спадкового договору. *Вісник Львівського університету. Серія «Юридична»*. 2009. № 49. С. 142-150.
106. Шама Н.П. Правові наслідки смерті набувача за спадковим договором. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XV регіональної науково-практичної конференції*. (Львів, 5 лютого 2009 року). Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. С. 223-224.
107. Шама Н.П. Спадковий договір в цивільному праві України. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Львів. нац. унів. ім. І. Франка. Л., 2008. 20 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
5. <http://ww.ccu.gov.ua\uk\index> - Конституційний суд України
6. <http://www.scourt.gov.ua> - інформаційний сервер Верховного Суду
7. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
8. <http://court.gov.ua/sudy/> - Судова влада України
9. <https://hcj.gov.ua> – Вища рада правосуддя
10. <http://vkksu.gov.ua/> - Вища кваліфікаційна комісія суддів України
11. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
12. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
13. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"
14. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
15. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
16. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України

17. <http://ukr-pravo.at.ua/> - Правовий портал
18. <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html>. - Наукова юридична періодика України
19. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html - Юридичні інформаційні ресурси
20. <http://jurconsult.net.ua/> - Всеукраїнський юридичний портал
21. <http://law.univ.kiev.ua/> - Сайт юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка
22. <http://elar.naiu.kiev.ua> – електронний репозитарій НАВС

Розробники:

Професор кафедри,
к.ю.н., доцент

Наталія БІЛЯНСЬКА

Професор кафедри,
к.ю.н., доцент

Тетяна УСТИМЕНКО